

## A Magvető Kiadónál 2005–2008-ban megjelent Szerb Antal könyvsorozat tipográfiája

Erdő Rebeka

Ötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 1117 Budapest, Pázmány P. sétány 1/a  
(e.beka@freemail.hu)

---

### Összefoglaló

A Magvető Kiadó 1955-től, alapításának évétől jelentet meg könyvsorozatokat. Ezek egyike Szerb Antal műveinek kiadása, amelyet Pintér József tipográfus tervezett. Mind a belső, mind a külső arculatért ő a felelős, és a grafikákat is ő készítette. Ezzel megteremtve a teljes kohéziót a művek között. Ezen összefüggéseket vizsgálom tanulmányomban, melyben nagy segítségemre volt a tervezővel készített interjú is.

**Kulcsszavak:** könyvsorozat, Magvető Kiadó, Pintér József, arculat, kohézió

### Abstract

The Magvető Publisher has published bookseries since 1955, the establishment. One of them is Szerb Antal's works, which were designed by József Pintér, the typographer of the publisher. He was responsible for the inside and outside images of the books and he made the graphics as well. With this he created a complete connection between the style of the books of this series. I analyse these coherences with the help of the typographer.

**Keywords:** bookseries, Magvető Publisher, József Pintér, image, connection

---

### Bevezetés

A Magvető Kiadó számtalan sorozata közül nagy csoportot képeznek az életműsorozatok. Szerb Antal A Pendragon legenda (2008), Utas és holdvilág (2005), Szerelem a palackban (2008) c. művei – melyekre munkámat alapoztam – már több kiadást megéltek itt, és nem csak sorozatba szerkesztve. Én tanulmányomban a 6. és a 14. kiadás köteteivel foglalkozom.

### A Magvető Kiadó

A kiadó 1955-ben jött létre, azzal a céllal, hogy megjelentesse az új magyar irodalom alkotásait. Repertoárján szerepelnek kortárs és klasszikus magyar- ill. világirodalmi művek és más művészeti területek albumai, monográfiái, esszékötetei.

A kiadó fontos feladatának tekinti a kortárs magyar és külföldi alkotók megismertetését az olvasóközönséggel, és az ifjú tehetségek felfedezését.

Legsikeresebb sorozatai közé tartoznak az írói életműsorozatok, pl.: Szerb Antal kötetei.

A szerkesztőség többször is megújult az évek során. Jelenleg a kiadó vezetője Morcsányi Géza, a műszaki vezető Bezúr Györgyi, a felelős szerkesztő Boldizsár Ildikó és a tipográfus Pintér József többedmagával, aki a tanulmányomban elemzett köteteket is tervezte (Magvető, 2010).

### Sorozat

Szerb Antal szépirodalmi kötetei többször jelentek meg a Magvető Kiadónál. Munkámban ezek közül hármat elemzek a teljesség igénye nélkül (A királyné nyakláncja kötet kihagyásával).

### Elemzés

Alapvetően kijelenthetjük, hogy a sorozat kötetei között nagyon erős kohézió lép fel, attól függetlenül, hogy az illusztrációk némiképp

## TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER

Erdő Rebeka: 2005-2008-as Magvető kiadós könyvsorozatának tipográfiája

eltérőek a tipográfiának köszönhetően. Ezeket, a kapcsolóelemeket és különbségeket vizsgálom.

### Borítók

A könyvek keményfedelesek, és azonos papírból készült védőborító fedi őket a megrongálódástól. Ezek jelentős hasonlóságot mutatnak.

Az elülső oldalain a szerző neve, a mű címe és a kiadó neve van feltüntetve Caslon betűtípusban (talpas, kontrasztos), középre igazítva. A Szerb Antal név piros egyfajta kiemelésként és 30-as betűméretű. A címek feketén szedettek, és méretük megegyezik az alkotóéval. A Magvető Kiadó emblémája 10-es betűméretű, verzál és piros. Az elhelyezésük eltéréseket mutat, de a megnövelt sortávolság megegyező.

A Pendragon legendánál (1. kép) az írás a borító bal felén helyezkedik el a lap tetején.

Az Utas és holdvilágnál (2. kép) a borító bal felén és a lap háromnegyedénél.

A Szerelem a palackban (3. kép) esetében pedig, a baloldalon, a lap tetején, de a lap szélétől nagyobb távolságban, mint az először említett.

Ezek tudatos munka eredményei. A tervező újítást akart véghezvinni: „Az állandó dolgoktól lesz sorozat a sorozat, de én itt pont azt akartam, hogy ne legyenek teljesen egyformák, ne mindig ugyanott legyen a cím.” (Pintér 2009).

Mindegyiken szembeötlők a borítót megfelelő drapériák, függöny- vagy ruharészletek képei. Ezeket maga a tipográfus válogatta össze rengeteg festményt megvizsgálva, például az egyik Vermeer: Levelet olvasó lány nyitott ablaknál c. festményéről származik (Pintér 2009). Az illusztrációk akár többletjelentéssel is bírhatnak a könyv tartalmának megismerésével és sok funkciójukat tekintve.

„A Pendragon legenda” címlapján a függöny sötétítő függöny funkciójában jelenhet meg, mely mögé a gyilkos elbújik, hiszen a cselekmény a krimi jegyeit is hordozza.

A „Szerelem a palackban” előlapján a drapéria, mint színházi függöny értelmezhető, mert a kötet rövid elbeszéléseket tartalmaz. Ahogy a darab több színből áll, és köztük a függönyt összehúzzák, úgy különülnek el a kötet részei is.

Az „Utas és holdvilág” cselekményéhez is kapcsolódhat a drapériamotívum, melynek ez esetben a fátyol funkció tulajdonítható, mert a főhős az eddig elfátyolozott múltról lerántja a leplet, és szembenéz vele, sőt némiképp újból átéli azt.

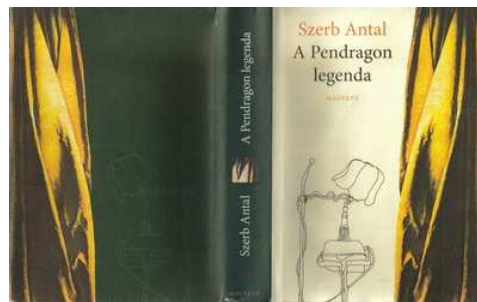
A grafikák is sokatmondóak, mert a tipográfus tartalom indította asszociációinak a szüleményei. Hisz Pintér József nem erre a szakmára készült, hanem festő-grafikus szakot végzett, és a kiadóhoz először csak illusztrációk készítésére invitálták. Számára ezek a rajzok szorosan kapcsolódnak a művek cselekményéhez (Pintér 2009). A technikája azonos a különböző munkákon. Mindig az írás alatt

helyezkednek el a főtengelyhez állítva, így a súlypontot képezve.

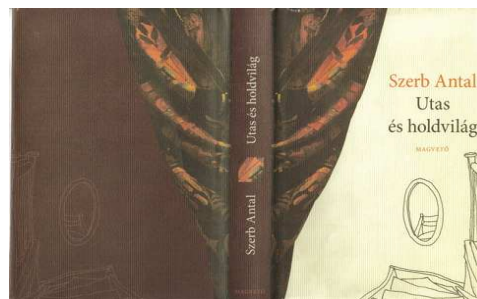
A novellagyűjtemény borítóján egy szerelmespárt megjelenítő baba pár ül a kisasztalon virággal teli váza mellett. A virág egyik szimbolikus jelentése szerelem, így mindenképp kifejezi azt, hogy miről szólnak az elbeszélések.

A krimis regény esetében egy olvasólámpa grafikája tűnik fel. Az olvasólámpából az olvasásra, kutatásra asszociálunk, amely tevékenységek során új titkokra derül fény. Így fejezi ki a vegyes elemeket tartalmazó prózai mű egyik fő mozgatóját, és utal a különböző műfajokra: történelmi regény, ismeretterjesztő regény és rejtélyes legenda.

Az „utazóregénynél” a borítót egy csigalépcső és egy tükör díszíti, amelyben tükröződik maga a lépcső. A tükör az önmegismerés és a mulandóság szimbóluma. Itt a főhős rájön arra, hogy másra vágyik, mint a megszokott kerékvágásra és a társadalom igényeinek való megfelelésre. Elkezd keresni önmagát, és ennek a viszontagságos, kanyargós, ám célratörő útnak a szimbóluma a lépcső, amely a lélek bugyraiba vezet, amit a tükörben tükröződés is jól kifejez. Nem beszélve arról, hogy pont a lépcsőforduló rajza ez, ami persze az élet nagy fordulópontjait is szimbolizálja.



1. kép: Szerb Antal: Pendragon legenda c. könyvének a borítója (A szerző fotója). Megjegyzés: a soron következő fotók is saját készítésűek



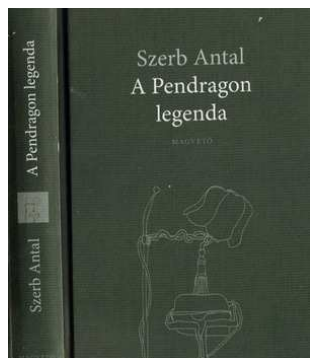
2. kép: Szerb Antal: Utas és holdvilág c. könyvének a borítója



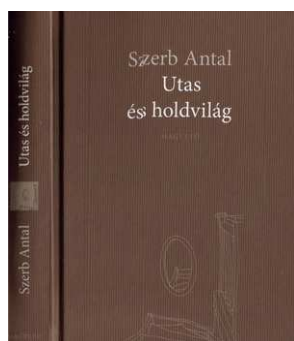
## TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER

### Erdő Rebeka: 2005-2008-as Magvető kiadós könyvsorozatának tipográfiája

3. kép: Szerb Antal: Szerelem a palackban c. könyvének a borítója



4. kép: Szerb Antal: A Pendragon legenda c. művének keményfedeles borítója



5. kép: Szerb Antal: Utas és holdvilág c. művének keményfedeles borítója



6. kép: Szerb Antal: Szerelem a palackban c. művének keményfedeles borítója

A borítók elülső és hátulsó oldalán egymáshoz képest szimmetrikusan jelennek meg az illusztrációk, amely klasszikus stílust mutat a tervező nagy példaképei nyomán: Kner Izidor, Haiman György (Pintér 2009).

Ezek első lapja vajszínű, a hátsó pedig a drapériák színeihez igazodva kiválasztott, mély, meleg színek, mint a bordó, a sötét khaki és a sötétzöld/méregzöld.

A könyvborítók bordáján a kiadó logója vízszintes beállításban, Szerb Antal neve és a cím olvasható, függőlegesen, egy sorban és alulról-felfelé. Az anyagok kis kockában kimetszett részletei választják el őket egymástól. Ha egymás mellé helyezzük a könyveket, úgy hogy a gerincük látsszon, akkor szembeötlő, hogy ezek a négyzetek

egy síkban helyezkednek el, ahogy a kiadó felirata is. A betűtípus (Caslon) és a betűméret (18) sem eltérő.

A fülek is azonos funkciót töltenek be (7. kép). Az elsőn a mű rövid ismertetője olvasható, egy tömör összefoglalás sorkizárt formában, 12-es betűméretben, álló betűkkel. A hátsón pedig az író képe, és alatta a kiadó által már megjelentetett alkotásainak a listája Caslon betűtípusban. A címek kurzívval szedettek és balra zárnak. Mindegyiken megtalálható egy fehér téglalapban az ár álló számokkal és a vonalkód.



7. kép: Szerb Antal: Utas és holdvilág c. kötet borítójának fülei

A kemény fedél ugyanazokat az elemeket tartalmazza, mint a borító, csak más elrendezésben a drapériák ábrájának hiánya miatt. Az írás itt mindegyik alkotásnál középre igazítva és felül, egy magasságban olvasható. Az illusztrációk szintén középre zárva és az alsó indexben láthatók. A gerinc csak kismértékben más, mint a borítónál, abban, hogy a bizonyos négyzetben nem az anyag egy részlete, hanem a grafika kicsinyített változata található. A színük pedig a borítók hátsó felületének színével egyezik meg. Így a címek fehér színűek, és a szerző neve halványított alapszínű, ahogy a kiadóé is, bár az pár árnyalattal sötétebb.

#### A belső tipográfia

A főszöveg szintén mindegyiknél Caslon betűtípusban szedett, 10-es betűméretben 1,5-es sorközzel és sorkizárt elrendezésben. Ezek a tipográfus sajátosságai, mert szerinte nagyobb átláthatóságot kölcsönöz a műnek az efféle „írskép” (Pintér 2009). Bár ez szűkítheti az olvasók körét, mert az idősebbek számára nehezen olvashatóvá teszi. A levelek és idézetek kurzívval szedettek, de a többi betű álló. A Szerelem a palackban kötet elbeszéléseinek a címe verzál szedésű.

A szennycímoldalukon a cím és a szerző neve olvasható, míg a sorozatcímoldalon ugyanezek a kiadó nevével és helyével megtoldva, akkora betűméretben és betűtípusban, mint a védőborítón.

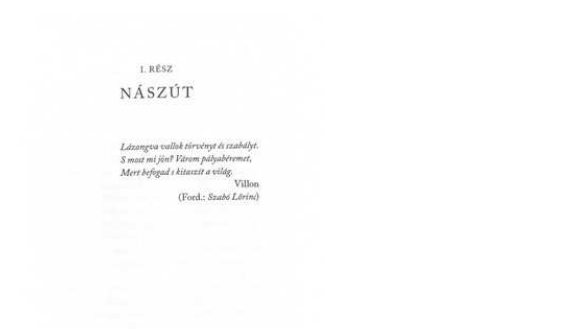
Az oldalszámok ugró számok, mert a betűtípus ezt is tartalmazza, és kis vonallal határolódnak el az írott szövegektől.

## TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER

### Erdő Rebeka: 2005-2008-as Magvető kiadós könyvsorozatának tipográfiája

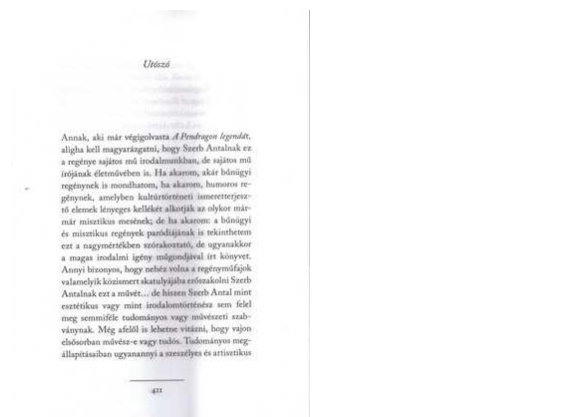
Az oldalakon a klasszikus szövegelrendezés figyelhető meg: a belső él kétszerese a külsőnek és az alsó fele a felsőnek. Ezen kívül a cím vagy fejezet szám alatti első sor nem kezdődik behúzással.

Az Utas és holdvilág részekre tagolt, melyeket egy előlap nyit meg. Ezek az új részeket római szám és felirat jelöli. (8. kép) Az egységek címei verzálal szedettek és középre igazítottak. A kettő között megnövelt a sortávolság. Alattuk egy külföldi szerzőtől vett idézet olvasható. Balra igazítottak és verzálban szedettek és jobbra igazítva egy sorral lejjebb a szerző neve található normál Caslon betűtípusban. A magyar idézeteknél a fordító (Szabó Lőrinc) neve is fel van tüntetve zárójelben kurzívalva.



8. kép: Szerb Antal: Az Utas és holdvilág c. kötet egy részének előlapja

A Pendragon legenda abban tér el a többitől, hogy mivel nem részekre tagolt, ezért az újabb gondolati egységeket csillaggal választják el. A végén utószó is olvasható Hegedűs D. Géza tollából, mely megegyezik a főszöveg tipográfiájával, azzal az eltéréssel, hogy az „Utószó” cím kurzív (9. kép).

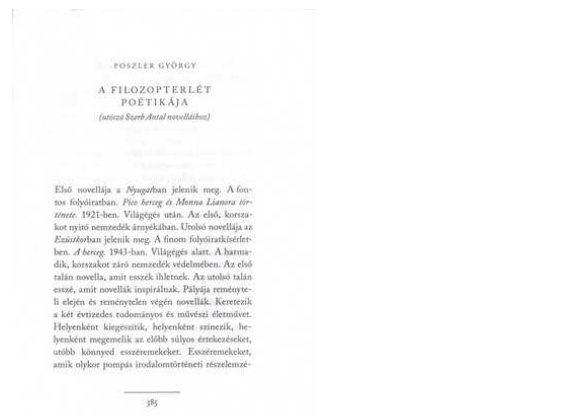


9. kép: Szerb Antal: Pendragon legenda c. kötet utószavának első oldala

A Szerlem a palack c. kötet mivel novellából áll, ezért hátul tartalomjegyzék egészíti ki a főszöveget (10. kép). A novellák két csoportra oszlanak. Ezek megnevezése verzál, ahogy az „utószó” és a „jegyzetek” is. A novella címek a szövegbetűvel megegyező méretűek. A számok egyszerű álló számok, az eddigiektől eltérően. Az egész sorkizárt. Az utószó Poszler Györgytől származik, akinek a neve a cím fölött feltüntetett (11. kép). Az utószó tehát önálló címet kap verzálal szedve és zárójelben olvasható, hogy Szerb Antal novelláihoz tartozik, amely kurzívval íródott. Ezután a jegyzetek vannak ismertetve (12. kép). Ebben a novellák címe kurzív a többi szöveg utánuk normál betűtípusú.

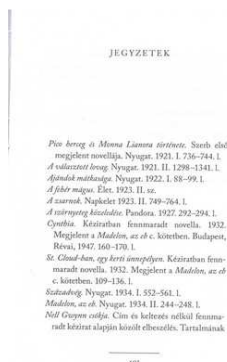
TARTALOM	
INDULÁS	
Pico herceg és Mamma Lianora története	7
A választott levél	30
Ajánok mátkasága	67
A fehér mágnis	96
A szarvak	114
A szörnyeteg kitérődése	155
MADEIRON, AZ ER	
Cyralha	163
St. Cloud-ban, egy kert ünnepélyen...	174
Szabóvilág	205
Madelon, az eb	233
Nell Gwynn emléke	246
Gondolatok a könyvtárban	280
Szerlem a palackban	307
A meztelen	327
A fiatal ország	336
A herceg	363
UTÓSZÓ	385
JEGYZETEK	401

10. kép: Szerb Antal: Szerlem a palackban c. kötet tartalomjegyzéke



11. kép: Szerb Antal: Szerlem a palackban c. kötet utószavának első oldala

TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER  
Erdő Rebeka: 2005-2008-as Magvető kiadós könyvsorozatának tipográfiája



12. kép: Szerb Antal: Szerelem a palackban c. kötet „Jegyzetek” oldala

Hátul, a könyvek utolsó lapján az impresszum és a kolofon nem igényesen tipografált Pintér József szerint. Ahogy a képen is látható rendezetlen benyomást kelt, az, hogy nem sorkizárt. Kicsit ferdén van elhelyezve a lapon, és gépelési hiba is található benne (Caslon helyett Calson). Bizonyára az idő szűkében készült, feltéve, hogy a nyomdaválasztásnál gyorsan kellett annak nevét és pár adatát feltüntetni (13. kép).



13. kép: Szerb Antal: Utas és holdvilág c. kötetének kolofon oldala

### Összefoglalás

A sorozat kötetei között nagyon erős a kohézió tipográfiai szempontból, mivel a használt illusztratív elemek tematikája és a betűtípus megegyezik. A kisebb eltéréseket csupán a művek tartalmának különbözősége adja.

Az alkotások külleme egységes, klasszikus stílust mutat, alkalmazkodva a szépirodalmi művekhez és a tipográfus példaképeinek választásához is.

### Hivatkozások

A Magvető Kiadó honlapja (2009) URL:  
<http://www.lira.hu/kiado/magveto/index.php?action=kiadorol>

Pintér József tipográfus (2009. november 26.)